

повідомленнях пара лінгвістичні характеристик мовлення змінюються. єдиний нюанс – він акцентував увагу на хронологічні умови дієвості діагностичних засобів в перші 5 секунд реакції на питання.

З метою перевірки ефективності паралінгвістичних ознак в детекції брехні нами було проведено дослідження, яке включало аналіз усних правдивих і брехливих повідомлень у одних і тих же досліджуваних у кількості 48 осіб. В якості діагностичних параметрів були обрані наступні: тривалість і кількість пауз, повтори слів, незакінчені речення, обмовки, підвищення тону голосу, збільшення кількості вигуків і корегування слів. Обрахунки здійснювались шляхом сумачії фактів появи ознаки і порівняння цієї частоти у брехливих і правдивих повідомленнях. Статистичне порівняння здійснювалось за допомогою G-критерію знаків, який оцінює зсув ознак у зв'язаній вибірці. У результаті були отримані достовірні статистичні показники за ознаками, представленими в таблиці 1.

Таблиця 1

Емпіричні показники G-критерію знаків в аналізі відмінностей пара лінгвістичних ознак правдивих і брехливих повідомлень

№	Ознака	Частота в правдивих повідомленнях	Частота в брехливих повідомленнях	Рівень статистичної достовірності
1	Частота пауз			$p \leq 0,05$
2	Тривалість пауз			$p \leq 0,01$
3	Корегування слів			$p \leq 0,05$
4	Обмовки			недостовірно
5	Підвищення тону голосу			недостовірно
6	Вигуки			недостовірно
7	Повтори слів			недостовірно

Як бачимо з таблиці 1, достовірними паралінгвістичними характеристиками брехні є паузи, які є вираженням імпровізації у випадку непередбаченої брехні, а корегування слів також має суттєву різницю, що відповідає результатам більш ранніх досліджень. Всі інші ознаки виявилися статистично недостовірними, тому їх можна вважати індивідуалізованими діагностичним параметрами, які суттєво залежать від ситуативних чинників.

Таким чином, експеримент показав, що далеко не завжди теоретичні припущення дослідників надійно підтверджуються на практиці, тому подібної ґрунтовної перевірки потребують й інші ознаки з відповідною диференціацією за видами брехні.

Література

1. Фрай О. Ложь: три способа выявления лжи, или как читать мысли лжеца. Санкт-Петербург, 2006. 284 с.
2. Хомуленко Б. В. Історія виникнення поліграфа: давні і сучасні методи верифікації брехні. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, 2011. Вип 24. С. 28–34.
3. Хьюстон Ф. Я знаю, когда ты лжешь. Москва, 2017. 320 с.

УДК 37.015.3

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Т. В. Генералова

Актуальність обраної теми полягає в тому, що зміна навколишнього середовища, звичних умов, сфери спілкування і ритму життя, підвищення вимог до самостійності і відповідальності, інтенсивні розумові навантаження викликають емоційну напруженість,

тривожний стан, що в свою чергу негативно впливає на особистісний розвиток і психологічне здоров'я студентів.

Стрес є невід'ємною частиною життя сучасної людини. Відповідно для сучасної психології проблема стресу та вивчення його специфіки, ролі та наслідків для різних сфер життя людини є актуальною. Особливої уваги в цьому контексті потребує як сфера вищої освіти загалом, так і студентство зокрема.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи вищої освіти головним завданням є забезпечення його якості, спрямованого на формування активної, здорової, успішної, конкурентоспроможної, особистості професіонала і громадянина. Однак повноцінне рішення даного завдання видається складним без організації цілеспрямованих зусиль з розвитку окремих параметрів професіоналізму, зокрема, стресостійкості.

Сучасні дослідники звертають особливу увагу на виявлення детермінант стійкості до психічного стресу, її проявів в навчальній діяльності, а також ролі в професійному становленні молодого фахівця. Це відображено в роботах і вітчизняних і зарубіжних авторів (К. К. Платонов, В. Л. Маришук, Л. А. Китаєв-Смик, В. А. Бодров, Л. І. Анциферова, Р. С. Лазарус, С. Фолкман, Л. Перлін і ін.).

Під стресостійкістю Н. Н. Данілова визначає здатність людини переносити великі фізичні та розумові навантаження, успішно вирішувати завдання в екстремальних ситуаціях, зберігати здоров'я в середовищі з поганою екологією, і залежне від функціональної організації головного мозку, яка визначається як його природними властивостями, так і впливом на нього факторів середовища [2].

Стресостійкість виступає одним з аспектів людини, яскраво проявляється у взаємодії з іншими людьми і є важливою складовою особистісного компонента психологічної підготовленості особистості студента до освоєння професією.

Студентство – це період вікової кризи – адаптації до нової соціальної ролі, до нових умов навчальної праці, до нових вимог, що пред'являються до самоорганізації студентів, до роботи особистості над собою, що ґрунтується на новій високого ступеня відповідальності.

Для студентського віку характерна наявність стресогенних факторів, таких як ситуації іспитів, періоди соціальної адаптації, необхідність особистісного самовизначення у майбутньому професійному середовищі і ін. Як показують дослідження Ю. В. Щербатих [4; 5], екзаменаційний стрес займає одне з перших місць серед причин, що викликають психічну напругу у процесі навчання. Здатність студента чинити опір діям стресу багато в чому залежить від особливостей його особистісних рис, зокрема, від комунікативних здібностей.

Під час навчання студентів можна виділити ряд особливостей саме освітнього середовища. По-перше, середовище закладу вищої освіти характеризується наявністю специфічних для студентської молоді факторів, пов'язаних з навчальним навантаженням. Так, навчання у вищій школі вимагає від студентів значного інтелектуального, інформаційного, психоемоційного напруження (наприклад, в ситуації іспиту), яке супроводжується низькою руховою активністю. По-друге, з періодом навчання в закладах вищої освіти пов'язана проблема міжособистісних відносин, так як це етап активного входження в соціальне середовище. Соціальна адаптація супроводжується діями, спрямованими на отримання визначення і високого статусу в групі, причому способи завоювання свого місця серед ровесників часто пов'язані з ризикованою поведінкою.

Різноманітність студентського колективу створює додаткові складності соціальної адаптації. Серед стресових причин, пов'язаних з взаємовідносинами в групі, найбільш часто зустрічаються психологічна несумісність між членами групи через різного рівня знань і навчальної підготовки; особливості рис характеру; відсутність спільної продуктивної діяльності членів групи, що призводить до емоційної депривації і порушення міжособистісних відносин в студентській групі; низький соціально-комунікативний розвиток учнів [1]. По-третє, навчання у закладах вищої освіти є

вирішальним періодом становлення особистості, так як важливі події та рішення, що відбуваються за роки навчання, до яких приходять кожен студент, роблять помітний вплив на його життя і професійну кар'єру [3]. Тому існуюча необхідність особистісного самовизначення у майбутньому професійному середовищі може супроводжуватися низкою негативних переживань. По-четверте, студенти переконані в невичерпності власних фізичних і психічних ресурсів, тому вони не піклуються про власне здоров'я.

В даний час дослідники приділяють багато уваги стресу під час іспитів. Привести до його появи можуть такі фактори: порушення режиму, емоційні переживання, великі розумові навантаження, зменшення рухової активності. Також, в ситуації очікування екзамену психологічна напруга може проявлятися в різних формах: страх перед екзаменатором, страх перед очікуванням оцінки тощо. А на екзамені у неможливості відтворити матеріал, порушенні мовлення, читання тощо.

В даний час феномен стресостійкості студентів у навчальній діяльності ще недостатньо вивчений, а поява дисгармонійних і деформуючих компонентів, що негативно впливають на якість життя студента і становлення його як професіонала, не сприяє розвитку стресостійкості. Отже, стрес може бути позитивним і носити мотивуючий характер, але якщо він тривалий, може призводити до появи захворювань та порушенню особистісного і професійного розвитку особистості. Таким чином, стресостійкість є важливою якістю студентів, тому що сприяє подоланню критичних ситуацій, які супроводжуються високим рівнем психоемоційної напруги.

Література

1. Буйлов В., Куропова Г., Сенаторова Н. Нервнопсихическое состояние студентов как валеологическая проблема. Высшее образование в России. 1996. № 2. С. 65–73.
2. Данилова Н. Н. Стрессоустойчивость как индивидуальная особенность. Москва. 1998. С. 52–60.
3. Пальцев М. А. Образование и здоровье студентов. Высшее образование сегодня. 2002. № 11. С. 36.
4. Щербатых Ю. В. Вегетативные проявления экзаменационного стресса. Санкт-Петербург. 2001. С. 32.
5. Щербатых Ю. В. Связь особенностей личности студентов-медиков с активностью вегетативной нервной системы. 2002. № 1. С. 118–122.

УДК 159.946.4

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОГРАФОЛОГІЇ: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

О. А. Камінська

Проблема вивчення особистості в різних процесах життєдіяльності стає все більш актуальною. Це, перш за все, пов'язано з високою динамікою життя людини. Серед багатьох засобів діагностики особистості, які існують на сьогодні, особливо цінними є ті, які вивчають особистість неупереджено виключаючи її суб'єктивний вплив на результат, при цьому бажано, щоб досліджуваний не знав діагностичних критеріїв і не міг підробити результат за власним бажанням. Одним з таких засобів є графологічний аналіз, тому що почерк людини є досить унікальним і важко піддається підробці під певний запит. Історія становлення психографології як науки була тривалою і досить складною.

Термін «графологія» вперше зустрічається в 1871 році в творах абата І. Мішона. Продовжувачем його справи у Франції став А. Варінард (кінець XIX ст.). Але ще до появи